

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabet Fura**Kritik mot Kriminalvården, häktet Göteborg, för bristande information och dokumentation i samband med en häktads begäran om tekniskt hjälpmedel för att kunna ta del av processmaterial och förbereda sitt försvar**

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 19 februari 2015 klagade AA på hur häktet hanterat hans begäran om att få tillgång till tekniska hjälpmedel för att kunna förbereda sig inför huvudförhandlingen i hovrätten. Han anförde i huvudsak följande:

Han skrev en hemställan till häktet om att få tillgång till tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av digitalt material som han fått från Göteborgs tingsrätt. Han fick ett muntligt godkännande från sin kontaktman. Den 17 februari 2015, sex veckor efter att han skrev hemställan, hade häktet fortfarande inte tillmötesgått hans begäran. Detta trots upprepade påtryckningar från hans kontaktmans sida och att han skrivit ytterligare två hemställningar om samma sak. Han saknar således möjlighet att förbereda sitt försvar till huvudförhandlingen i hovrätten som hålls den 2 mars 2015. Han saknar vidare möjlighet att del av tingsrättens aktbilaga 303 och att göra en powerpointpresentation inför hovrättsförhandlingen.

Utredning

Muntliga upplysningar hämtades in från häktet.

Därefter begärde JO att Kriminalvården skulle yttra sig över det som AA anförde.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvårdens huvudkontor, genom enhetschefen BB, följande:

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållandena har hämtats in från häktet Göteborg samt från enhetschefen CC, enheten för verksamhetsskydd. Information har vidare

inhämtats från Kriminalvårdens klientadministrativa system KLAS och KVR. Genom utredningen har sammanfattningsvis följande kommit fram.

AA har uppgett att han under vecka två (5–11 januari, JO:s anm.) 2015 lämnade in en begäran om att få låna en dator för att kunna ta del av digitalt material inför kommande hovrättsförhandling. Det framgår inte av de klientadministrativa systemen vilket datum hemställan lämnades in. Det finns dock inget i utredningen som motsäger AA:s uppgifter. Kriminalvårdsinspektör DD uppger att han fått in en hemställan från AA och att han direkt lämnade den vidare till IT-ansvarig på Inre Säk. DD kan dock inte ange exakt datum för när hemställan mottogs.

Häktet Göteborg har inte några egna datorer för utlåning och har heller inte tillåtelse från Kriminalvårdens huvudkontor att anskaffa några. I de fall häktade tidigare har nyttjat datorer rör det sig om datorer som tillhört polismyndigheten. Häktet Göteborg har dock läsplattor, så kallade InIT-plattor, ämnade för att underlätta intagnas möjligheter att ta del av förundersökningsmaterial och förbereda kommande förhandlingar. InIT-plattorna var dock tillbaka hos leverantören för uppdatering av mjukvara vid tidpunkten för AA:s begäran. Häktet Göteborg hade fått besked från leverantören om att läsplattorna skulle levereras tillbaka till häktet under vecka sex (2–8 februari, JO:s anm.) 2015. Uppdateringarna drog dock ut på tiden och inget nytt leveransdatum kunde ges vid förfrågan. Häktet Göteborg kontaktade på nytt leverantören den 16 februari 2015 för att påskynda förandet. Dagen efter, den 17 februari 2015, fick AA del av en läsplatta. Säkerhetssamordnaren har uppgett att hon kontinuerligt informerade kriminalvårdsinspektören i ärendet och att hon var av uppfattningen att kriminalvårdsinspektören i sin tur kommunicerade med kontaktman och klient angående förhandlingarna.

Kontaktmannen EE har uppgett att hon via kriminalvårdsinspektören DD fått besked om att en dator var beställd och skulle levereras den 3 februari 2015. Den 5 februari 2015 skickade hon en förfrågan via e-post till Inre Säk om hur ärendet fortskred, utan att få något svar. Förfrågan vidarebefordrades även till kriminalvårdsinspektör DD. Den 12 februari 2015 skickade kontaktmannen en ny förfrågan via e-post till Inre Säk som svarade den 13 februari 2015 med en beskrivning av hur ärendet fortskred. Detta svar delgav hon AA.

AA har vidare hemställt om att få använda sig av sin advokats dator för att göra en powerpointpresentation. Vid delgivning av häktets beslut att bifalla hemställan och tillåta advokaten att ta med sig sin dator in vid besök för nämnda ändamål uppgav dock AA att häktet missförstått honom och att han önskade använda sig av advokatens dator under pågående hovrättsförhandling. Han blev då hänvisad att vända sig till sin advokat och till rättens ordförande med sin förfrågan.

Projekt InIT 2.0

Intagnas it – InIT, är beteckningen på Kriminalvårdens IT-miljö för intagna, som driftsattes år 2007. I dagsläget används InIT-miljön i huvudsak av klientutbildningen och terminaler för åtkomst återfinns med några få undantag enbart i Lärcentrumlokalerna. Nuvarande miljö betecknas InIT 1.0. Huvuduppdraget för InIT 2.0 är att utvidga InIT-plattformen. En del av projektet är att förbättra hanteringen av digitalt förundersökningsmaterial på häktena. Detta adresseras via InIT-plattan, en statisk läsplatta utan kommunikationsmöjlighet. Denna läsplatta prövas för närvarande på tre häkten; Växjö, Sollentuna och Göteborg. Processerna kring uppdateringar av systemet är ännu inte optimerade. Kriminalvården kommer under år 2015 att bygga upp en effektiv förvaltning kring InIT-plattan. Detta planeras vara klart under augusti-oktober 2015 när piloterna är slutförda. Kriminalvården har inte en centralt godkänd teknisk lösning för att erbjuda klienter datorer med tekniskt stöd för att skapa en powerpointpresentation inför en förhandling.

Författningsbestämmelser

Av 2 kap. 11 § häkteslagen (2010:611) framgår att en intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter, tidningar och andra personliga tillhörigheter som inte kan äventyra ordningen eller säkerheten.

Av 2 kap. 15 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:2) om häkte, FARK Häkte, följer att en intagen inte får ta emot och inneha t.ex. utrustning för elektronisk kommunikation eller lagring av data.

Av allmänt råd till 2 kap. 15 § FARK Häkte framgår bl.a. att med utrustning för elektronisk kommunikation avses t.ex. datorer och tillbehör till sådan utrustning.

Av 3 kap. 4 § häkteslagen framgår att en intagen får stå i förbindelse med en annan person genom elektronisk kommunikation i den utsträckning det lämpligen kan ske. Sådan kommunikation får dock vägras om den kan äventyra säkerheten på ett sätt som inte kan avhjälpas genom avlyssning enligt 5 §.

Av 3 kap. 14 § FARK Häkte följer att en intagen som deltar i utbildning som anordnas av Kriminalvården får kommunicera via dator med Kriminalvårdens lärare och studie- och yrkesvägledare.

Av 4 § förvaltningslagen (1986:223) framgår följande. Varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Kriminalvårdens bedömning

AA har hemställt om att få tillgång till en dator. Han har inte ansökt om att få inneha en privat dator. Det är således inte fråga om en personlig tillhörighet som han önskar förvara i sitt bostadsrum, varför det inte är fråga om ett innehav enligt 2 kap. 11 § häkteslagen. En intagens möjlighet att få tillgång till en dator regleras inte heller i övrigt i häkteslagen eller annan relevant lagstiftning. Det förefaller vidare inte vara fråga om ett ärende enligt förvaltningslagens regler, utan frågan om häktets tillhandahållande av dator alternativt läsplatta till AA torde falla inom ramen för s.k. faktiskt handlande.

Häktet Göteborg kan således inte anses ha brustit i sin ärendehandläggning, men dock i sin kommunikation med AA. Häktet Göteborg borde i samband med att AA gav in sin hemställan om tillgång till en dator ha förklarat för honom vilka tekniska hjälpmedel som häktet Göteborg har möjlighet att bistå med och hållit honom informerad om när han förväntades kunna få ta del av den InIT-platta som hade beställts. Av utredningen framgår att AA den 17 februari 2015, två veckor innan huvudförhandlingen den 3 mars 2015, har fått tillgång till en s.k. InIT-platta.

Vad gäller hemställan att få använda advokatens dator under pågående hovrättsförhandling för en powerpointpresentation får häktet Göteborg anses ha agerat korrekt genom att hänvisa till advokaten och rättens ordförande.

AA:s kommentarer

AA kommenterade remissvaret och anförde bl.a. följande: Han har varit i kontakt med utredaren på Tullverket och fått beskedet att verket inte kunde tillhandahålla någon dator. Han fick en digital mediafil på en CD-skiva från Göteborgs tingsrätt. Åklagaren hade upprättat en powerpointpresentation som användes som bevisning mot honom (tingsrättens aktbilaga 303), men den presentationen kunde häktets statiska läsplatta inte läsa. Han har därmed försatts i ett processuellt underläge i förhållande till åklagaren och därigenom har artikel 6.1 i Europakonventionen kränkts.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i remissvaret redogjort för flera bestämmelser som har betydelse i ärendet. För egen del finner jag skäl att kort redogöra för delar av innehållet i artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen.

Artikel 6 i Europakonventionen innehåller bestämmelser om rätten till domstolsprövning och en rättssäker process. Artikel 6:1 är tillämplig på förfaranden som bl.a. gäller anklagelse för brott. Av artikel 6:1 följer bl.a. att domstolsförfarandet ska vara korrekt och rättvist mot den enskilde ("fair hearing"). I fråga om rättegången i brottmål uppställs i artikel 6:3 dessutom vissa ytterligare minimigarantier. Av 6:3 b) följer t.ex. att var och en som blivit anklagad för brott har rätt att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar. I detta ligger bl.a. att den anklagade bör ha tillgång till dokument och annat material som rör rättsprocessen mot honom eller henne (jfr regel 23.6 i de europeiska fängelsereglerna [Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules]).

Enligt 5 § häktesförordningen (2010:2011) ska Kriminalvården föra en journal som dokumenterar varje intagens verkställighet. Närmare bestämmelser om journal finns i 7 kap. 1–4 §§ Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för häkte, KVFS 2011:2 (häktesföreskrifterna). Enligt 7 kap. 1 § ska Kriminalvården i journalen dokumentera alla beslut som har fattats, viktiga händelser och väsentliga uppgifter om vidtagna eller planerade åtgärder som rör den intagne. Uppgifter om omständigheter i övrigt som är av betydelse för vistelsen i förvaringslokalen ska också dokumenteras. Dokumentationen ska ske så snart som möjligt.

Bedömning

Tekniska hjälpmedel för att förbereda försvar

Det är av yttersta vikt att den som är häktad inte hindras från att tillvarata sina rättigheter. För den som är häktad i avvaktan på huvudförhandling i ett brottmål är möjligheten att ta del av förundersökningen och övrigt processmaterial och att kunna förbereda sitt försvar av central betydelse. Som Kriminalvården anför finns det inte några bestämmelser i häkteslagen om en häktad persons tillgång till dator eller annat tekniskt hjälpmedel för att ta del av processmaterial. I ett samhälle där bilder, skriftliga handlingar och annan information i allt högre utsträckning hanteras digitalt aktualiseras naturligtvis frågor om häktades möjlighet att ta del av processmaterial i elektronisk form. Särskilt när det gäller brottmål med omfattande förundersökningsmaterial finns det ett behov av att hitta praktiska lösningar för att den som är häktad ska kunna ta del av materialet.

Frågor om en häktad persons möjlighet att ha tillgång till sitt processmaterial och att använda dator eller andra tekniska hjälpmedel för detta ändamål var aktuell i ett annat ärende, som jag fattade beslut i den 7 december 2015 (dnr

6532-2014). I utredningen i det ärendet framgick att den häktade hade haft tillgång till en lånedator vid sin vistelse i tre olika häkten i Region Stockholm. I det ärendet framkom det också att häktet Malmö tidigare haft lånedatorer. Vissa häkten verkar alltså kunna tillhandahålla lånedatorer. Jag noterar att Kriminalvården initierat ett projekt för att se över intagnas användning av IT. Enligt Kriminalvården syftar en del av projektet till att förbättra hanteringen av digitalt förundersökningsmaterial på häktena. Jag välkomnar detta.

Kritik för brister i informationen till AA

Enligt Kriminalvården har häktets hantering av AA:s begäran om att häktet skulle tillhandahålla honom en dator alternativt läsplatta inte utgjort ärendehandläggning enligt förvaltningslagen (1986:223). Frågan torde istället – enligt Kriminalvården – falla inom ramen för myndighetens s.k. faktiska handlande. Frågan om vad som är ärendehandläggning är ytterst en fråga för förvaltningsdomstolarna att avgöra när en myndighets ställningstagande i förhållande till en enskild överklagas. Jag tar därför inte ställning till om AA:s begäran borde ha handlagts som ett ärende. Jag noterar dock att det av utredningen i det ovan nämnda ärendet framgick att häktet Malmö fattat ett beslut avseende den intagnes hemställan att få tillgång till en lånedator som han hade haft under sin vistelse i häktena Kronoberg, Sollentuna och Huddinge. Frågan verkar alltså hanteras olika på olika verksamhetsställen.

Oavsett hur AA:s begäran om att få tillgång till tekniska hjälpmedel hanterats i formellt hänseende – dvs. som ett ärende eller som en fråga om faktiskt handlande – är jag kritisk till häktets hantering. Av utredningen framgår att AA fått vänta fem till sex veckor på att få en läsplatta. AA har visserligen fått tillgång till plattan två veckor före huvudförhandlingen men väntetiden har ändå enligt min mening varit alltför lång. Enligt uppgifter från AA:s kontaktman verkar dessutom uppfattningen under väntetiden ha varit att AA skulle få en dator, fast det visat sig att häktet inte haft någon dator att låna ut. Som Kriminalvården anført borde häktet Göteborg i samband med att AA gav in sin hemställan om tillgång till en dator ha förklarat för honom vilka tekniska hjälpmedel som häktet Göteborg hade möjlighet att bistå med. Häktet borde också ha hållit AA informerad om när han förväntades kunna få en läsplatta. Sammanfattningsvis är jag kritisk till häktets hantering av AA:s hemställan.

Kritik för bristande dokumentation

Enligt Kriminalvårdens yttrande framgår det inte av de klientadministrativa systemen vilket datum AA lämnade sin hemställan till häktet. Det är en brist. Även om AA:s hemställan inte skulle hanteras som ett ärende har häktet haft en skyldighet att lämna någon form av svar på hans förfrågan. Det följer av bestämmelsen om myndigheternas serviceskyldighet i 4 § förvaltningslagen (1986:223). Dokumentation är normalt sett en förutsättning för att en myndighet ska kunna hålla reda på om den fullgjort denna serviceskyldighet. Min slutsats blir att häktet borde ha dokumenterat när AA:s hemställan lämnades in. Häktet kan inte undgå kritik för den bristande dokumentationen.

Övrigt

Det som AA anført i övrigt föranleder inte någon kommentar.

Ärendet avslutas.

Elisabet Fura

Moa Skerfving